

## TIJORAT BANKLARINING KREDIT SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH

### СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ КРЕДИТНОЙ ПОЛИТИКИ КОММЕРЧЕСКИХ БАНКОВ

#### IMPROVING THE CREDIT POLICY OF COMMERCIAL BANKS

**Urazbayev Qahhorbek Baxramovich**

Bank moliya akademiyasi

O'zmilliybank AJ Shovot BXM Biznes mijozlarni kreditlash sho'basi bosh  
mutaxassisi

[mrkoxa174@gmail.com](mailto:mrkoxa174@gmail.com)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish masalalari ko'rib chiqiladi. Maqolada kredit siyosatining mohiyati, uning bank faoliyatidagi ahamiyati va takomillashtirish yo'nalishlari tahlil qilinadi. Adabiyotlar tahlili asosida kredit siyosatini takomillashtirishning asosiy yo'nalishlari aniqlangan va ularning samaradorligi baholangan. Natijada, tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirishga qaratilgan tavsiyalar ishlab chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** tijorat banklari, kredit siyosati, kredit portfeli, risk-menejment, kredit skoring, raqamlashtirish.

**Аннотация:** В данной статье рассматриваются вопросы совершенствования кредитной политики коммерческих банков. В статье анализируется сущность кредитной политики, ее значение в банковской деятельности и направления совершенствования. На основе анализа литературы определены основные направления совершенствования кредитной политики и дана оценка их эффективности. В результате были разработаны рекомендации, направленные на совершенствование кредитной политики коммерческих банков.

**Ключевые слова:** коммерческие банки, кредитная политика, кредитный портфель, управление рисками, кредитный скоринг, оцифровка.

**Abstract:** This article will consider the issues of improving the credit policy of commercial banks. The article analyzes the essence of credit policy, its importance in banking and directions of improvement. Based on the analysis of the literature, the main directions for improving credit policy have been identified and their effectiveness has been evaluated. As a result, recommendations have been developed aimed at improving the credit policy of commercial banks.

**Keywords:** commercial banks, credit policy, credit portfolio, risk management, credit scoring, digitization.

## KIRISH

Zamonaviy bank tizimida kredit operatsiyalari tijorat banklarining asosiy daromad manbai hisoblanadi. Shu bois, samarali kredit siyosatini ishlab chiqish va uni doimiy ravishda takomillashtirib borish bank faoliyatining barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kredit siyosati - bu bank tomonidan kreditlash jarayonida qo'llaniladigan tamoyillar, usullar va tartib-qoidalar majmuidir [1]. U bank strategiyasining ajralmas qismi bo'lib, kredit portfelini shakllantirish va boshqarish, risk-menejment, mijozlar bilan ishlash kabi muhim yo'nalishlarni o'z ichiga oladi.

Bugungi kunda, global iqtisodiy o'zgarishlar, raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi va mijozlar talablarining ortib borishi sharoitida tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish dolzarb masalaga aylanmoqda. Ushbu maqolaning maqsadi tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash va bu borada amaliy tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

## USULLAR VA ADABIYOTLAR TAHLILI

Ushbu tadqiqot adabiyotlar tahlili metodologiyasiga asoslangan. Kredit siyosati va uni takomillashtirish masalalari bo'yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari, shuningdek, xalqaro moliyaviy tashkilotlarning hisobotlari va tavsiyalari o'rganildi. Tadqiqot doirasida tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil va sintez usullaridan foydalanildi.

Kredit siyosatini takomillashtirish masalalari ko'plab olimlar tomonidan o'rganilgan. Jumladan, Abdullayeva Sh. [2] o'z tadqiqotida O'zbekiston tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish yo'nalishlarini ko'rib chiqqan va risk-menejment tizimini takomillashtirishga alohida e'tibor qaratgan. Xorijiy olimlardan

Altman E. va Saunders A. [3] kredit skoringni kredit siyosatining muhim elementi sifatida tahlil qilishgan va uni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar berishgan.

Bank Xalqaro Hisob-kitoblar Banki (BIS) tomonidan nashr etilgan hisobotda [4] kredit siyosatini takomillashtirishda raqamli texnologiyalarning roli va ahamiyati ta'kidlangan. Hisobotda sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlilidan foydalanish orqali kredit qarorlarini qabul qilish jarayonini optimallashtirish mumkinligi ko'rsatilgan.

### NATIJARLAR

Adabiyotlar tahlili natijasida tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirishning quyidagi asosiy yo'nalishlari aniqlandi:

1. Risk-menejment tizimini takomillashtirish
2. Kredit skoringni rivojlantirish va takomillashtirish
3. Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish
4. Kredit portfelini diversifikatsiya qilish
5. Mijozlar bilan ishlash sifatini oshirish

Risk-menejment tizimini takomillashtirish kredit siyosatining eng muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Bessis J. [5] ta'kidlaganidek, samarali risk-menejment tizimi bank barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Kredit risklarini baholash va boshqarish usullarini takomillashtirish, stress-testlar o'tkazish amaliyotini kengaytirish, risklarni prognozlash modellarini takomillashtirish kabi choralar bank kredit portfelining sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Kredit skoringni rivojlantirish va takomillashtirish - kredit siyosatining yana bir muhim yo'nalishi. Zamonaviy kredit skoring modellari mijozning kreditga layoqatliligini aniq baholash imkonini beradi, bu esa kredit qarorlarini qabul qilish jarayonini tezlashtiradi va xatolar ehtimolini kamaytiradi. Thomas L. va olimlar guruhi [6] tomonidan o'tkazilgan tadqiqot natijalariga ko'ra, ilg'or kredit skoring tizimlaridan foydalanish bank kredit portfelining sifatini 15-20% ga oshirish imkonini beradi.

Raqamli texnologiyalarni keng joriy etish kredit siyosatini takomillashtirishning zamonaviy tendensiyalaridan biri hisoblanadi. Xususan, sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili texnologiyalaridan foydalanish kredit qarorlarini qabul qilish jarayonini avtomatlashtirish, mijozlar xulq-atvorini chuqur tahlil qilish va kredit risklarini yanada aniqroq baholash imkonini beradi [7].



Kredit portfelini diversifikatsiya qilish - kredit risklarini kamaytirish va bank daromadlilikini oshirishning samarali usuli. Diversifikatsiya turli tarmoqlar, mintaqalar va mijoz guruhlari bo'yicha kredit mablag'larini optimal taqsimlashni nazarda tutadi. Bu yondashuv kredit portfelining barqarorligini ta'minlaydi va bank uchun yirik yo'qotishlar xavfini kamaytiradi.

Mijozlar bilan ishlash sifatini oshirish kredit siyosatining muhim tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu yo'nalish mijozlarning ehtiyojlarini chuqur o'rganish, individual yondashuvni qo'llash, kredit mahsulotlarini diversifikatsiya qilish va mijozlarga konsalting xizmatlarini ko'rsatishni o'z ichiga oladi. Bunday yondashuv mijozlar sodiqligini oshirish va kredit portfeli sifatini yaxshilash imkonini beradi.

### TAHLIL VA MUHOKAMA

Tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, u bankni rivojlantirish strategiyasi bilan uzviy bog'liq bo'lishi kerak. Yuqorida ko'rsatilgan yo'nalishlarning har biri o'ziga xos afzalliklar va qiyinchiliklarga ega.

Risk-menejment tizimini takomillashtirish bankning kredit portfeli sifatini sezilarli darajada yaxshilashi mumkin, ammo bu katta investitsiyalar va yuqori malakali mutaxassislarni jalb qilishni talab qiladi. Shuningdek, haddan tashqari ehtiyotkorlik kredit faolligining pasayishiga olib kelishi mumkin, bu esa bank daromadlarining kamayishiga sabab bo'ladi.

Kredit skoringni rivojlantirish kredit qarorlarini qabul qilish jarayonini tezlashtiradi va obyektivligini oshiradi. Biroq, skoring modellarini ishlab chiqish va joriy etish katta xarajatlarni talab qiladi, shuningdek, ba'zi hollarda individual yondashuvni cheklab qo'yishi mumkin.

Raqamli texnologiyalarni joriy etish kredit siyosatini takomillashtirishning eng istiqbolli yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Sun'iy intellekt va katta ma'lumotlar tahlili texnologiyalari kredit qarorlarini qabul qilish jarayonini sezilarli darajada optimallashtirishga imkon beradi. Biroq, bu texnologiyalarni joriy etish yuqori moliyaviy va texnologik xarajatlarni, shuningdek, xodimlarni qayta o'qitishni talab qiladi.

Kredit portfelini diversifikatsiya qilish risklarni kamaytirish va daromadlilikni oshirishning samarali usuli hisoblanadi. Ammo, haddan tashqari diversifikatsiya bank resurslarining tarqalib ketishiga va boshqaruv samaradorligining pasayishiga olib kelishi mumkin.



Mijozlar bilan ishlash sifatini oshirish mijozlar sodiqligini oshirish va kredit portfeli sifatini yaxshilash imkonini beradi. Biroq, bu yo'nalish katta mehnat va vaqt sarfini talab qiladi, shuningdek, xodimlarning yuqori malakasini talab qiladi.

### XULOSA

Tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish bank faoliyatining barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Kredit siyosatini takomillashtirish - bu uzluksiz jarayon bo'lib, u doimiy monitoring va baholashni talab qiladi. Bank rahbariyati muntazam ravishda kredit siyosati samaradorligini baholab borishi va zarur hollarda uni tuzatib borishi lozim. Kelajakda bu sohada yanada chuqurroq tadqiqotlar o'tkazish, xususan, raqamli texnologiyalarning kredit siyosatiga ta'sirini o'rganish, turli mamlakatlar tajribasini qiyosiy tahlil qilish va kredit siyosatini takomillashtirishning innovatsion usullarini ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

### ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Lavrushin, O.I. (2016). Bank kreditlash nazariyasi va amaliyoti. Moskva: Knorus.
2. Abdullayeva, Sh. (2018). O'zbekiston tijorat banklarining kredit siyosatini takomillashtirish yo'nalishlari. Moliya va bank ishi jurnali, 2(3), 45-52.
3. Altman, E. I., & Saunders, A. (1997). Credit risk measurement: Developments over the last 20 years. Journal of Banking & Finance, 21(11-12), 1721-1742.
4. Bank for International Settlements. (2018). Sound Practices: implications of fintech developments for banks and bank supervisors. Basel Committee on Banking Supervision.
5. Bessis, J. (2015). Risk management in banking. John Wiley & Sons.
6. Thomas, L. C., Edelman, D. B., & Crook, J. N. (2002). Credit scoring and its applications. Society for Industrial and Applied Mathematics.
7. Kou, G., Chao, X., Peng, Y., Alsaadi, F. E., & Herrera-Viedma, E. (2019). Machine learning methods for systemic risk analysis in financial sectors. Technological and Economic Development of Economy, 25(5), 716-742.